

Sygnatura akt VI Ka 73/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia **22 maja 2015** r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach, Wydział VI Karny Odwoławczy w składzie:

Przewodniczący SSO Marcin Schoenborn

Sędziowie SSO Kazimierz Cieślukowski

SSO Marcin Mierz (spr.)

Protokolant Aleksandra Studniarz

przy udziale Jacka Sławika

Prokuratora Prokuratury Okręgowej

po rozpoznaniu w dniu 22 maja 2015 r.

sprawy **R. R. (1) syna R. i Z.,**

ur. (...) w L.

oskarżonego z art. 209§1 kk

na skutek apelacji wniesionej przez obrońcę oskarżonego

od wyroku Sądu Rejonowego w Zabrzu

z dnia 23 października 2014 r. sygnatura akt VII K 708/13

na mocy art. 437 kpk i art. 438 kpk

uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi Rejonowemu w Zabrzu do ponownego rozpoznania.

Sygn. akt VI Ka 73/15

UZASADNIENIE

wyroku Sądu Okręgowego w Gliwicach z dnia 22 maja 2015 roku

Apelacja obrońcy od wyroku Sądu Rejonowego w Zabrzu z dnia 23 października 2014 roku (sygn. akt VII K 708/13), którym sąd ten uznał oskarżonego R. R. (1) za winnego popełnienia dwóch przestępstw z art. 209 § 1 k.k. okazała się trafna, przez co spowodować musiała uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w Zabrzu do ponownego rozpoznania.

Wydając zaskarżony wyrok Sąd Rejonowy nie wyjaśnił wszystkich okoliczności sprawy, których rozważenie konieczne pozostawało w celu wydania prawidłowego orzeczenia, nie wziął także pod uwagę wszystkich wynikających z dostępnych w sprawie dowodów elementów, które posiadają znaczenie dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy.

Obrońca oskarżonego w piśmie, które do Sądu Rejonowego w Zabrzu wpłynęło w dniu 8 stycznia 2014 roku zawarł między innymi wnioski dowodowy o dopuszczenie dowodu z dowodów wpłat dokonanych przez oskarżonego tytułem

alimentów, jak również z zaświadczenia właściwego Powiatowego Urzędu Pracy wskazującego na okres rejestracji oskarżonego w tymże urzędzie w charakterze osoby bezrobotnej. Do żadnego z tych wniosków dowodowych Sąd Rejonowy nie odniósł się, nie ujawniając także dokumentów załączonych przez obrońcę do wniosku dowodowego. W ten sposób naruszył Sąd Rejonowy przepisy art. 4 k.p.k., art. 6 k.p.k., art. 167 k.p.k., art. 366 § 1 k.p.k. oraz art. 368 k.p.k.. Zauważyć przy tym trzeba, że okoliczności wynikające z załączonych przez obrońcę do wniosku dowodowego dowodów wpłat tytułem alimentów ustalone być mogły również w oparciu o akta postępowania egzekucyjnego zawnioskowane przez obrońcę oskarżonego do ujawnienia. Akta te zostały przez Sąd Rejonowy ujawnione, lecz jak wynika z uzasadnienia zaskarżonego wyroku, pominięte zostały przez Sąd Rejonowy przy orzekaniu. Nie zostały bowiem wskazane jako podstawa w oparciu o którą czynił Sąd Rejonowy ustalenia faktyczne, choć nie wiadomo także z jakich powodów nie uznał Sąd Rejonowy akt tych za dowód, który ma jednak znaczenie dla poczynienia ustaleń koniecznych dla należytego rozpoznania niniejszej sprawy. Okoliczności natomiast na które wskazuje przedłożone przez obrońcę zaświadczenie z urzędu pracy mogły zostać ustalone w oparciu o pisemną informację PUP w L. załączoną do akt sprawy (k. 27). Do okoliczności wynikających z tych dokumentów Sąd Rejonowy w pisemnych motywach zaskarżonego wyroku jednak się nie odniósł, choć pozostawały one bez wątpienia istotne dla rozstrzygnięcia sprawy. Tymczasem wynika z nich, że w okresie objętym drugim z przestępstw zarzuconych oskarżonemu aktem oskarżenia, a przypisanym oskarżonemu w punkcie 2 zaskarżonego wyroku oskarżony R. R. (1) wpłacał tytułem alimentów kwoty po 50 złotych miesięcznie. Wprawdzie stanowiły one wyłącznie część ciężących na nim zobowiązań alimentacyjnych, niemniej jednak dokonywanie tej wielkości wpłat może mieć wpływ na ocenę, czy niewywiązywanie się oskarżonego z obowiązku alimentacyjnego nosiło cechy uporczywości. Fakt dokonywania tych wpłat pominięty przez Sąd Rejonowy pozostaje natomiast szczególnie wymowny, gdy zważy się na treść wyjaśnień oskarżonego złożonych na etapie postępowania przed sądem. Wynika z nich, że w okresie objętym zarzutami oskarżony pracował wyłącznie dorywczo zarabiając około 300-400 złotych miesięcznie, jak również, że wpłacał tylko po 50 złotych ponieważ na więcej nie było go stać (k. 137-138). W świetle dostępnych na etapie wyrokowania dowodów nie można było zatem wykluczyć i takiej oceny zachowania oskarżonego wedle której niewywiązywanie się oskarżonego z obowiązku alimentacyjnego w całości nie nosiło cech uporczywości. Celem należytego wyjaśnienia okoliczności sprawy należy zatem zweryfikować wskazywane w wyjaśnieniach oskarżonego okoliczności. W szczególności odebrać od niego bardziej szczegółowe wyjaśnienia ze wskazaniem miejsca pracy oraz dążyć do ustalenia wysokości rzeczywiście osiągniętych przez niego dochodów. Ustalenia w tym przedmiocie niezbędne pozostają dla ustalenia, czy oskarżony pomimo możliwości regulowania całej kwoty alimentów wpłacał wyłącznie ich niewielką część, a co za tym idzie, czy niewywiązywanie się przez niego z ciężącego na nim obowiązku alimentacyjnego nosiło cechy uporczywości o której mowa w art. 209 § 1 k.k.. Pomimo iż Sąd Rejonowy ujawnił w toku rozprawy informację PUP przesłaną na żądanie organów prowadzących postępowanie przygotowawcze z której wynika, iż był oskarżony zarejestrowany jako osoba bezrobotna w części okresu objętego przestępstwem przypisanym mu w punkcie 2 zaskarżonego wyroku, a informację tą jak wynika z pisemnych motywów zaskarżonego orzeczenia uczynił podstawą ustaleń faktycznych, z niewiadomych powodów okres ten objęty został czynem przypisanym oskarżonemu zaskarżonym wyrokiem. Wspomnieć wypada, że analogiczne informacje o rejestracji oskarżonego w charakterze osoby bezrobotnej w części okresu objętego czynem przypisanym mu w punkcie 2 zaskarżonego wyroku wynikają z przedłożonego przez obrońcę zaświadczenia wystawionego przez Powiatowy Urząd Pracy w L. o którego ujawnienie obrońca wnioskował, a który to wniosek nie został rozpoznany przez Sąd Rejonowy.

Wydając wyrok skazujący Sąd Rejonowy nie wziął również pod uwagę okoliczności, iż w całym okresie drugiego z zarzuconych oskarżonemu przestępstw D. R. mający być pokrzywdzonym przestępstwem niealimentacji popełnionym przez oskarżonego był już osobą pełnoletnią. Odnoszące się do aktualnej sytuacji D. R. ustalenia o wykonywanej przez świadka pracy, czy też wynikający z relacji świadka złożonej w postępowaniu przygotowawczym (z niewiadomych względów nieujawnionej przez Sąd Rejonowy w toku rozprawy) fakt podjęcia przez niego w drugiej połowie 2012 roku nauki w liceum dla dorosłych nie mogą posiadać żadnego wpływu na ocenę, czy popełnione zostało przez oskarżonego przestępstwo niealimentacji, skoro nie dotyczą okresu objętego zarzucenymi oskarżonemu czynami. Błędnie też Sąd Rejonowy w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia odnosi się do okoliczności, iż D. R. pracował roznosząc ulotki, skoro z treści jedynych zeznań tego świadka w oparciu o które mógł Sąd Rejonowy wyrokować wynika, iż D. R. rozpoczął pracę polegającą na roznoszeniu ulotek dopiero w 2012 roku, a zatem poza okresami objętymi wyrokiem skazującym zarzutów. Lakoniczna wypowiedź świadka z rozprawy w zakresie odnoszącym się do okresów objętych

zarzucenymi mu czynami zawiera jedynie wskazanie, że w okresie objętym zarzutami nie pracował on utrzymując się z alimentów, nie korzystał nawet z pomocy społecznej. W tych warunkach, w odniesieniu do drugiego z zarzucanych oskarżonemu przestępstw w okresie którego był D. R. już pełnoletni istotne dla rozstrzygnięcia sprawy pozostawać może ustalenie, czy w okresie zarzucanego przestępstwa D. R. kontynuował naukę, a jeśli tak, czy była to nauka w systemie dziennym uniemożliwiającym, bądź co najmniej istotnie utrudniającym mu podjęcie pracy, a jeśli miał on warunki do podjęcia pracy, czy aktywnie jej poszukiwał choćby rejestrując się w urzędzie pracy. Pamiętać bowiem trzeba, że zgodnie z art. 133 k.r.i.o. rodzice obowiązani są do świadczeń alimentacyjnych tylko względem dziecka, które nie jest jeszcze w stanie utrzymać się samodzielnie. Mogą natomiast uchylić się od świadczeń alimentacyjnych względem dziecka pełnoletniego, jeżeli są one połączone z nadmiernym dla nich uszczerbkiem lub jeżeli dziecko nie dokłada starań w celu uzyskania możliwości samodzielnego utrzymania się. Okoliczności powyższych Sąd Rejonowy wydając zaskarżony wyrok nie rozważał.

Jak należy przyjąć w oparciu o treść zaskarżonego wyroku, nie dostrzegł sąd, że dwójka z dzieci mających być pokrzywdzonymi czynami przypisanymi oskarżonemu jest już osobami pełnoletnimi. Zobowiązał sąd bowiem oskarżonego w punkcie 5 zaskarżonego wyroku do lożenia na utrzymanie małoletnich dzieci, w tym E. R. i D. R. pomimo iż dzieci te pozostają obecnie pełnoletnie.

Do akt sprawy nie załączono też aktów urodzenia pokrzywdzonych oraz orzeczeń sądów w sprawach alimentacyjnych przeciwko oskarżonemu z których wynika wysokość zasądzonych na rzecz pokrzywdzonych kwot pieniężnych tytułem alimentów, w tym w szczególności „orzeczenia Sądu Rejonowego w L.” rzekomo wydanego w sprawie III RC 235/05, o którym to orzeczeniu mowa w opisie czynu zarzucanego oskarżonemu, a ostatecznie przypisanego w zaskarżonym wyroku. Tylko dzięki inicjatywie obrońcy wnioskującego o załączenie akt postępowania egzekucyjnego sąd odwoławczy dysponował dokumentem pochodzącym z tego postępowania (k. 2 akt egzekucyjnych) z którego wynika, że postępowanie w sprawie III RC 235/05 Sądu Rejonowego w L. zakończyło się ugodą. Odpis protokołu rozprawy w toku której ugodę zawarto znajdował się w aktach komorniczych, które jednak pomimo ich ujawnienia na rozprawie nie znalazły się pośród dowodów wymienionych przez Sąd Rejonowy w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia jako stanowiących podstawę wyrokowania. Podstawy takiej też faktycznie nie stanowiły, skoro ustalenia Sądu Rejonowego nie uwzględniają wynikających z tych akt informacji. W kwestii zaś aktów urodzenia pokrzywdzonych niealimentacją wskazać trzeba, że niezależnie od powszechnej w tym względzie praktyki polegającej na załączaniu tych istotnych dokumentów do akt sprawy w każdej sprawie o przestępstwo z art. 209 § 1 k.k. dla wykazania wynikającego z ustawy obowiązku opieki, którego uporczywe niewykonywanie stanowi o popełnieniu przestępstwa niealimentacji, w sprawie niniejszej okoliczność ta pozostawała o tyle znacząca, że z relacji świadka T. R. z postępowania przygotowawczego wynika, iż oskarżony jest ojcem tylko trójki jej dzieci, choć przecież skazany został za przestępstwo niealimentacji wobec czworga dzieci T. R.. Z niezrozumiałych powodów Sąd Rejonowy na rozprawie tej relacji świadka z postępowania przygotowawczego nie ujawnił, choć powinien z uwagi na rozbieżności pomiędzy zeznaniami świadka. Tym bardziej dziwić musi przyjęcie przez Sąd Rejonowy ustaleń faktycznym zgodnych z tym, co świadek T. R. zeznała w toku postępowania przygotowawczego. Wedle ustaleń Sądu Rejonowego jest oskarżony ojcem trójki dzieci T. R., opiekować się miał natomiast synem żony z pierwszego małżeństwa, która to opieka sama w sobie nie rodzi przecież obowiązku alimentacyjnego. Wprawdzie Sąd Rejonowy w ustaleniach faktycznych nie wymienia imienia tego dziecka, jednakże z kontekstu całokształtu ustaleń faktycznych sądu wnioskować trzeba, iż dziecko, którym oskarżony miał się opiekować nie będąc jego biologicznym ojcem to syn D. R. wskazany jako pokrzywdzony w zaskarżonym wyroku. Dysponując takimi ustaleniami i nie powołując się na zawartą przed Sądem Rejonowym w Lubartowie ugodę (błędnie określoną w zaskarżonym wyroku jako orzeczenie tego sądu) Sąd Rejonowy nie wyjaśnił w oparciu o jaką podstawę przyjął, iż na oskarżonym ciąży obowiązek alimentacyjny oskarżonego wobec tego pokrzywdzonego. Z zeznań T. R. złożonych w toku rozprawy odwoławczej wynika, iż D. R. został przysposobiony przez oskarżonego, jednakże na okoliczność taką nie wskazała ona składając zeznania w postępowaniu przygotowawczym. Do akt sprawy załączone winny zostać zatem odpisy aktów urodzenia pokrzywdzonych.

Rozpoznając sprawę Sąd Rejonowy dopuścił się także obrazy prawa procesowego. W toku rozprawy nie doszło do odczytania aktu oskarżenia, nie otwarto także przewodu sądowego. Na terminach rozprawy wyznaczonych na dni 13

listopada 2013 roku oraz 15 stycznia 2014 roku nie przeprowadzono żadnych czynności procesowych za wyjątkiem odroczenia rozprawy, po czym kolejny termin rozprawy w dniu 17 lipca 2014 roku rozpoczęto od odczytania wyjaśnień oskarżonego pod jego nieobecność, po której to czynności podjął sąd dopiero decyzję o prowadzeniu rozprawy pod nieobecność oskarżonego i zarządził postępowanie dowodowe.

Uchybienia powyższe skutkować musiały uchynieniem zaskarżonego wyroku i przekazaniem sprawy Sądowi Rejonowemu w Zabrze do ponownego rozpoznania. Rozpoznając sprawę ponownie będzie sąd musiał powtórzyć postępowanie dowodowe w całości z uwzględnieniem okoliczności wskazanych w niniejszym uzasadnieniu. Zebrane dowody oceni w sposób odpowiadający ustanowionym przepisami prawa zasadom oceny dowodów. Nie pominie żadnej z okoliczności, które istotne pozostawać będą dla oceny, czy dopuścił się oskarżony zarzuconych mu przestępstw, czy też nie.